

*Tum Cicero a crimine levitatis inconstan-
 tiaque in reipublicae tractatione vindi-
 candus est?*

auctore

W. Manke.

*Sero allat. hora ultima
 exercitall. Sem. 2. 1827*

Mirum saepe mihi videtur,
 quid causae sit, cur laudes insigni-
 um ac memoria dignorum ho-
 minum, qui vel nostris tempori-
 bus, vel ante nos vixerunt, diminui-
 antur aut sileantur, aut omnino
 oblivioni dentur.² Cujus rei cau-
 sam, si rogas, invidiam et malig-
 nitatem semper illustrium viro-
 rum comitem esse solere, inveni-
 es. Num hominum perversitas
 an rerum quaedam necessitas
 hoc efficiat, haud facile dixerim,
 id vero scio, semper fuisse, qui
 clarorum virorum facta aliter
 ac veritas et natura patitur,
 explicare aut penitus corrupta
 memoriae prodehere soluerint.

De qua re Marius Tullius
Cicero exemplum nobis praebere
potest. Quamquam istius praecla-
ri ac pene divini in omnem par-
tem viri merita omnibus sunt
aperta, tamen exstant, qui ejus gla-
riam atque splendorem exstingue-
re atque ei maculas obrectationi-
bus suis adspargere audeant. Quid
enim? merita ejus non honoran-
tur? nonne viget ac floret? dicent
quidam; fateor, sed ut eloquentissi-
mus orator, quae laudes etiam Catu-
linae Clodique, perditissimis homi-
nibus, non minus tribuuntur, cum
Ciceronis vita contra semper fuerit
immaculata puraque. Quod ei ex-
probratur crimen diluere conabor.

82
Levitatis omnis reprehensio
cervitur vel in sententiis et
judiciis, vel in factis. In senten-
tiis quisque levis erit, cum, quod
ceperat consilium non ad exi-
tum perducit, sed sententiam
suam saepe commutat, cuique com-
modi causa opinionibus alterius adsti-
pularit, aut tractus studio laudis, popu-
larem auram capstat. Facta vero pro-
dunt inconstantem, quum, ut mag-
nitudine placeat, modo has, modo il-
las partes sequitur et actiones pro
tempore immutat. Utrumque
Ciceroni vitio vertitur, ita ut in
consuetudine proverbii venerit
hoc: Aliter nimirum stantem,
aliter sedentem locuturum esse.
Negari non potest, Ciceronem

causas prius vituperatorum ho-
minum egisse, nam pro Gabinio il-
lum dixisse, inter omnes constat, sed
rei publicae salus eum minus hic vi-
detur impulisse, quam sua ipsius.
Quae tamen res in vulgi reprehensi-
onem non iniuriam, magis illud,
quod iurejurando interposito Cae-
sari fidem promissit, postquam
Cneji Pompeji partes reliquerat.
Satemur id ejus factum, sed Pom-
pejo apud Pharnacum victo at-
que in Aegypto necato, vi modo
cedere coactus est. Num Caesari
imperium jam obtinenti, cui om-
nes civitates, beneficiis suis obstric-
tae, obedientiam praestarent, num
ei, inquam, resistere potuit? Vitam
eum amittere necesse erat?

83
Senatui deditus erat, eamque
ob causam se rei publicae servavit.
Temporibus mutatis etiam res
mutantur. At cur firmam et constan-
tem exhibere se non potuit? Cur
non imitari Catonem illum illi-
censem, qui mori maluit, quam in-
manus patriae hostium incidere?
Potuisset sine dubio Cicero fide-
limo propriam suam naturam
sequi, sed speravit, fore, ut Senatui,
cui, ut jam diximus, semper dedi-
tus erat, magnae esset utilitati,
si patriae salutem defendere pos-
set, quae re eum levem fuisse et in-
constantem ex illa partium com-
mutatione non potest exprobrari.
Malevoli isti homines, quod
dicunt, Ciceronem usque adeo

a pristina virtute deflexisse et ad
voluntatem Pompeji aut ad libidines
Caesaris rempublicam administraret,
id vero dico constanter maledictum esse
et calumniam. At ipsi agnovit hoc suae
levitatis crimen, ut patet ex libro pri-
mo epistolarum ad familiares, ubi
id crimen, quantum potest, molli-
et excusat. Nam quis contra eum ip-
sum, eloquentissimum oratorem di-
cere audeat? Si levitatis esse existi-
matur, quacunque de causa senten-
tias mutasse, nihil habeo, fateor, quo
defendam. Mutasse autem senti-
as, praesentim cum sine reipublicae
detrimento fit, non esse potest levi-
tas, quoniam persaepe tempora mu-
tare sententias adeo cogunt, ut ita
fatere ob reipublicae omniumque

84
civium salutem necesse sit. —
Ut in omnibus rebus non solum
res gestae et factae, sed causae etiam
et rationes respiciendae sunt, sic et
Ciceronis inconstantiam ex tempo-
rum necessitate judicandum esse
puto. Mutavit quidem sententias,
sed mutavit non levitate ductus,
non in consilio ac temere, sed tem-
porum necessitate hominum-
que iniquitate coactus. Eam ob cau-
sam mutavit consilia, quia om-
nia erant detrita atque eversa; opes
Senatus diminutas, optimatos ap-
presos vidit; legum auctoritas ni-
hil potuit. Pompejus et Caesar
tunc ad summum honoris gradum
pervenerant, eorum potestatem
non solum populus plausu, sed
et Senatus ipse decretis suis

comproba-verat. Cicero revoca-
tus in patriam, acri animo Caesa-
ris conatus, a republica aversus, op-
pugnans, cum videret, omnem popu-
lum amplissimis, quibus potuit, lau-
dibus Caesaris dignitatem ornare,
tunc resistere non amplius potuit,
seque accommodavit ad ejus volun-
tatem. Si tunc oppugnasset mul-
tas novas calamitates excitasset, cum
ipse Senatus Caesari deditus esset,
quem ergo Senatum secutus est.
Qua re tamen majora officia rei-
publicae praestitit, quam Cato Ut-
censis pertinacia sua. Plato jam
dicit in libro suo de republica: opi-
nionibus aliorum falsis recte resis-
ti, simul ac sine ullo reipublicae
vitio fieri possit, sed neque parenti-

85.
bus neque patriae vim afferri li-
cite. Moderator reipublicae cum
gubernatore comparandus est. Navi-
gator navis cursum regit ita, ut tem-
pestatibus obsequatur, sic et reipub-
licae gubernator civitatem pro tem-
poribus moderet. Et ut omnibus na-
vigantibus hoc solum propositum
est, ut portum tenere possint, rati-
one tamen velificandi saepe diversa,
sic reipublicae moderator portum
dignitatis appetere debet. Non idem
semper sentit et facit, sed semper
utilitatem reipublicae spectat.

Restat, ut admiremur Cicero-
nem, qui nulla re moveri potuit,
quin vel violentissimis tyrannis,
ubi reipublicae salus, atque innocen-
tium hominum inviolabilitas iri-

discrimine esset, opponere se ausus
sit. Non patriae amor quidem eum
semper impulit, sed persaepe honoris
gloriaeque stimulis adductus, in capitis
discriminis periculum se inferre non
veritus est, quo quidem non minus
reipublicae utilis erat. — Roscium
illum Amerinum cum defenderet
oratione, nonne Sullam, saevissimam
hominem, sibi inimicum fecit, qui
Chryseogono, quem fovebat, Roscium
parricidii accusare, suavit? Unusquis-
que, nota Sullae crudelitate deterritus,
innocenti, omni que patrimonio
spoliato Roscio patrocinium repu-
diavit, at Cicerone solus huic tyranno
forti animo adversatus est. Num
et haec levis atque inconstans dici
protest, quia ad unam semper normam,
ad reipublicae salutem animum

86
dirigere solitus est? Romanorum
tunc temporis historia satis osten-
dit, quomodo pauci potentiores agi-
tati sunt vana cupiditate per po-
puli favorem assequendi id, quod nimi-
a ambitione cuperent, quemadmodum
omnia, quae potuere, artificia, adhibe-
bant, ut, aura populari impetrata,
dominatum aut saltem Sullanae si-
milis dictaturam occuparent. Qui-
bus tyranni isti, qui imperium sibi
contra jus fausque vindicaverant, in-
festius insidiati sunt, quod et facile
facere potuerunt, quam bonis civi-
bus? Nonne Cicerone bonus civis erat?
Rebus sic se habentibus amici Cice-
ronem precibus cumulare, recedere
ex urbe, sequae felicioribus temporibus
servare, tamen non recessit Cicerone,
eam sententiam sequens, quam ipse

in libro tertio de officiis capite vicesi-
mo septimo scripsit. -

Item satis videtur omnes constare, Cati-
linam, Clodium, Verrem, quorum cri-
mina reique publicae illatam vim
patefecit, insidias quacunque ratione
ei parasse, atque invidiam ^{populi} in eum
concitasse. Tamen non destitit, licet
se vel vitae periculo offerret, eos ob cri-
minum feditatem persequi. Hoc te-
ritalis esse nego. - Haec sua perti-
nax constantia, exilii sui causa fuit,
nam levis populus, Clodii furore per-
petuo impulsus, eum, quem antea
patriae patrem appellabat, in exi-
lium expellere non erubescuit.

Caesar enim, veros suos conatus
disimulatione penitus abdens,
metuit, ne Cicero consilia sua
perspiceret, eaque denique populo

87
detegeret, qua re Clodium, hominem
ad consilia ejus perpetranda, ad sediti-
ones excitandas, ad populum ^{denique} commoven-
dum aptissimum, fovebat, quod om-
nino factum est, cum Clodius, Cae-
sare adjuvante, tribunus plebis injus-
te creatus sit. Talem Cicero oppo-
nebat Caesar. At Clodio ergo, Cae-
sare occulte auctore, legum agrarium
mentio iterum facta est, quibus Ci-
cero, ut jam semper antea, repugna-
vit, et inde Caesarem Clodiumque
sibi inimicissimos fecit.

Historia satis superque nos docet,
Ciceronem quidem iis tumultu-
osis atque periculosis temporibus
in rempublicam tractandam
totum o levitate inconstantiaque
constare videri, nunquam vero

P. B.

rei publicae salutem melius spectare
potuisse.

⁷⁶
Pauis Ciceronem ab hoc levita-
tis crimine vindicasse existimans.
Te, vir doctissime atque nobilis-
sime, benignum quaestionis nos-
trae iudicium rogo.